**نامه به سردبیر**
**مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان**
**دوره ۲۴، شهریور ۱۴۰۴، ۵۷۸-۵۷۵**

# دیپلماسی سلامت: مسئولیتی علمی در مواجهه با بحران های نظامی

**فاطمه مسعودی** [۱]

**دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۰۸ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۴/۰۴/۱۱ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۱۷**

**چکیده**

حملات اخیر رژیم اسرائیل به خاک ایران، که زیرساخت‌های حیاتی سلامت از جمله بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، آمبولانس‌ها و نیروهای امدادی را هدف قرار داد، نقضی آشکار بر اصول بنیادین سلامت به‌عنوان یک حق انسانی است. این مقاله، با رویکردی انتقادی و مسئولانه، خواستار ایفای نقش فعال‌تر مجلات علمی در مستندسازی این فجایع، حمایت از نظام سلامت و تقویت دیپلماسی سلامت در بزنگاه‌های بحرانی است. از جمله اقدامات پیشنهادی، می‌توان به انتشار شماره‌ای ویژه درباره «سلامت در بحران‌های نظامی»، دعوت از متخصصان حوزه‌های مرتبط برای نگارش مقاله، و تهیه سرمقاله‌ای روشنگرانه در حمایت از حق سلامت اشاره کرد.

**واژه‌های کلیدی:** دیپلماسی سلامت، حملات نظامی، سلامت در جنگ، زیر ساخت های سلامت، حقوق سلامت

**ارجاع:** مسعودی ف. دیپلماسی سلامت: مسئولیتی علمی در مواجهه با بحران‌های نظامی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، سال ۱۴۰۴، دوره ۲۴ شماره ۶، صفحات: ۵۷۸-۵۷۵

## مقدمه

سردبیر محترم

در سال‌های اخیر، مفهوم «دیپلماسی سلامت» از یک واژه تخصصی، به ضرورتی حیاتی در مدیریت بحران‌های انسانی بدل شده است. سازمان جهانی بهداشت تصریح می‌کند که سلامت، پلی است میان امنیت انسانی و عدالت اجتماعی و باید در همه موقعیت‌ها، به‌ویژه در درگیری‌های نظامی، محترم شمرده شود (۱). با این حال، در جهان امروز، حمله به مراکز درمانی به یک الگوی هشداردهنده بدل شده است که مستقیماً بنیان‌های اخلاقی بشریت را به چالش می‌کشد (۲).

مطالعات نشان داده‌اند که حملات هدفمند به زیرساخت‌های بهداشتی، نقض آشکار حقوق بین‌الملل بشردوستانه محسوب می‌شود و آثار بلندمدتی بر سلامت روانی، اعتماد اجتماعی و کارآمدی نظام سلامت برجای می‌گذارد (۴، ۳). از سوریه و اوکراین تا افغانستان، شواهد گویای این واقعیت تلخ‌اند که سکوت علمی در برابر چنین فجایعی، خود بخشی از بحران است (۵). در مقاله‌ای از مجله JAMA که بر مسئولیت اخلاقی علم در مواجهه با بحران‌ها تأکید دارد، آمده است: «علم، اگر در لحظه‌ای چنین حیاتی به‌کار گرفته نشود، چه زمانی باید ایفای نقش کند؟» (۶)

در ماه‌های اخیر، ایران شاهد یکی از تلخ‌ترین رخدادهای خود در دهه‌های گذشته بوده است؛ حملاتی مستقیم و بی‌رحمانه از سوی رژیم اسرائیل که زیرساخت‌های حیاتی سلامت را در چندین استان هدف قرار داد. بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، پایگاه‌های اورژانس، آمبولانس‌ها و حتی نیروهای امدادی از گزند این حملات در امان نمانده‌اند. گزارش‌های رسمی حاکی از آسیب مستقیم به مراکزی چون بیمارستان امام خمینی (دزفول)، فارابی (کرمانشاه)، ولیعصر (ایلام)، و لبافی‌نژاد (تهران) است؛ همچنین چندین دستگاه آمبولانس منهدم و تعدادی از نیروهای هلال احمر جمهوری اسلامی ایران نیز شهید شده و یا آسیب دیده‌اند (۸، ۷).

در چنین شرایطی، سکوت جامعه علمی و پزشکی نه‌تنها توجیه‌ناپذیر، بلکه خطرناک است. در این میان، نقش مجلات علمی ـ به‌ویژه در سطح ملی ـ صرفاً به انتشار مقالات محدود نمی‌شود، بلکه شامل صیانت از

۱- (نویسنده مسئول) کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، مرکز توسعه تحقیقات بالینی، بیمارستان شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران
تلفن: ۳۶۱۲۲۲۴۸-۰۲۵، پست الکترونیکی: f.masodi@muq.ac.ir

[ Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25 ]

[ DOI: 10.61882/jrums.24.6.575 ]

کرامت انسانی، ثبت واقعیت های بحران، دفاع از حق سلامت و بازنمایی دردهای فرودستان نیز هست.

مجله علمی پزشکی رفسنجان، به‌عنوان رسانه‌ای دانشگاهی و مورد وثوق جامعه پزشکی کشور، می‌تواند با شجاعت و درایت، نقشی راهبردی در مستندسازی، آگاهی‌بخشی و پیشبرد دیپلماسی سلامت ایفاء کند. لذا شایسته است سردبیر مجله علمی رفسنجان در این برهه حساس ابتکار عمل را در دست گیرد و با جسارت و مسئولیت پذیری پیش قدم شود و اقدامات زیر را در اولویت قرار دهد:

دعوت رسمی از متخصصان سلامت، حقوق، امداد و سیاست‌گذاری عمومی برای نگارش نامه‌ها، گزارش‌ها و مقالات تحلیلی درباره تبعات انسانی و حقوقی این حملات.

برنامه‌ریزی برای انتشار یک شماره ویژه با محوریت «دیپلماسی سلامت در بحران‌های نظامی» یا «سلامت در سایه جنگ». این شماره می‌تواند بستری برای روایت‌هایی باشد که در غیاب رسانه‌های آزاد، بی‌صدا مانده‌اند.

تهیه سرمقاله‌ای روشنگرانه و مسئولانه از سوی شما برای اعلام موضع علمی مجله در دفاع از حق سلامت و محکومیت صریح حمله به مراکز درمانی، با ارجاع به اصول بنیادین حقوق بشر و سازمان جهانی بهداشت.

تشکیل پرونده مستند علمی با همکاری دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور جهت گردآوری داده‌ها، مستندات و روایت‌های حرفه‌ای از آسیب‌های وارده به نظام سلامت.

ایجاد ارتباط با مجلات هم‌راستا در سطح بین‌المللی برای انتشار همزمان یادداشت‌ها یا مقالاتی با رویکرد دیپلماسی سلامت و حمایت از سلامت غیرنظامیان در درگیری‌ها.

**مشارکت نویسندگان:**

- **طراحی ایده:** فاطمه مسعودی
- **روش کار:** فاطمه مسعودی
- **جمع‌آوری داده‌ها:** فاطمه مسعودی
- **تجزیه و تحلیل داده‌ها:** فاطمه مسعودی
- **نظارت:** فاطمه مسعودی
- **مدیریت پروژه:** فاطمه مسعودی
- **نگارش- پیش‌نویس اصلی:** فاطمه مسعودی
- **نگارش- بررسی و ویرایش:** فاطمه مسعودی

## References


1. Kickbusch I, Liu A. Global health diplomacy—reconstructing power and governance. Lancet 2022;399(10341):2156–66.
2. Rubenstein LS, Bittle MD. Responsibility for protection of medical workers and facilities in armed conflict. Lancet 2010;375(9711):329–40.
3. Hameed MA, Rahman MM, Khanam R. The health consequences of civil wars: evidence from Afghanistan. BMC Public Health 2023;23:154.
4. Fouad FM, Sparrow A, Tarakji A, Alameddine M, El-Jardali F, Coutts AP, et al. Health workers and the weaponisation of health care in Syria: a preliminary inquiry for The Lancet–American University of Beirut Commission on Syria. Lancet 2017;390(10111):2516–26.



CCBY-NC.4.0 DEED

[ Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25 ]
[ DOI: 10.61882/jrums.24.6.575 ]

5. Conley B, de Waal A. The purposes of starvation: historical and contemporary uses. J Int Crim Justice 2019;17(4):699–722.

6. Berwick DM. The moral determinants of health. JAMA 2020;324(3):225–6.

7. Iran documents Israeli attacks on medical personnel. Tasnim News Agency 2025 Jul 12 [cited 2025 Sep 19]. Available from: https://www.tasnimnews.com/en/news/2025/07/12/3352741.

8. Howard S. Hospitals are targeted and destroyed as Israel-Iran war hits healthcare. BMJ 2025; 389: r1320

[ Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25 ]

[ DOI: 10.61882/jrums.24.6.575 ]


CCBY-NC.4.0 DEED

# Health Diplomacy: A Scientific Responsibility in Addressing Military Crises

**Fatemeh Masoudi** [1]

**Received: 29/06/25 Sent for Revision: 02/07/25 Received Revised Manuscript: 07/07/25 Accepted: 08/07/25**

The recent attacks by the Israeli regime on Iranian territory, which targeted critical health infrastructure including hospitals, health centers, ambulances, and emergency personnel, constitute a clear violation of the fundamental principle that health is a basic human right. This article, adopting a critical and responsible stance, calls for a more active role by scientific journals in documenting such atrocities, supporting health systems, and strengthening health diplomacy in times of crisis. Proposed actions include publishing a special issue on "Health in Armed Conflicts," inviting experts from relevant fields to contribute articles, and preparing an illuminating editorial in defense of the right to health.

**Keywords:** Health Diplomacy, Military Attacks, Health in War, Right to Health

**Authors' contributions:**
**- Conceptualization: Fatameh Masoudi**
**- Methodology: Fatameh Masoudi**
**- Data collection: Fatameh Masoudi**
**- Formal analysis: Fatameh Masoudi**
**- Supervision: Fatameh Masoudi**
**- Project administration: Fatameh Masoudi**
**- Writing – original draft: Fatameh Masoudi**
**- Writing – review & editing: Fatameh Masoudi**

**Citation**: Masoudi F. Health Diplomacy: A Scientific Responsibility in Addressing Military Crises. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2025; 24 (6): 575-8. [Farsi]

[ Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-25 ]

[ DOI: 10.61882/jrums.24.6.575 ]

*1- MSc in Medical Library and Information Science, Clinical Research Development Center, Shahid Beheshti Hospital, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran, ORCID: 0000-0002-5167-3825*
*(Corresponding Author) Tel: (025) 36122248, E-mail: f.masodi@muq.ac.ir*



CCBY-NC.4.0 DEED